www.munber.org

مەدىنىدە نازىل بولغان سۈرە زەلزەلە 8 ئايەت

سۈرە زەلزەلەنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

ئىمام ئەھمەد ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ماڭا (دائىم ئوقۇيدىغان) سۈرىنى دەپ بەرگىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەلىف، لام، را بىلەن باشلانغان سۈرىلەردىن ئۈچ سۈرە ئوقۇغىن» دېدى. ئۇ ئادەم: يېشىم چوڭىيىپ، يۈرىكىم ئاجىزلىشىپ كەتتى ۋە تىلىم ئېغىرلىشىپ قالدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا ھا، مىم بىلەن باشلانغان سۈرىلەرنى ئوقۇغىن» دېدى. ئۇ ئادەم يەنە يۇقىرىقىدەك دېدى. پەيغەمبەر ئەلەسھىسسالام: «ئۇنداقتا سەببىھھىسمە بىلەن باشلانغان سۈرىلەرنى ئوقۇغىن» دېدى. ئۇ ئادەم يەنە يۇقىرىقىدەك دەپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ماڭا ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر سۈرىنى كۆرسىتىپ قويغىن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئادەمگە: سۈرە زەلزەلەنى ئاخىرىغىچە ئوقۇپ بەردى. ھېلىقى ئادەم: سېنى ھەق بىلەن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، مەن ھەرگىزمۇ بۇنىڭدىن باشقا بىر سۈرىنى ئوقۇمايمەن دەپ ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ كەتتى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئادەم نىجاتلىققا ئېرىشتى، بۇ ئادەم نىجاتلىققا ئېرىشتى، ئۇنى چاقىرىپ كېلىڭلار» دېدى. ھېلىقى ئادەم كېلىۋېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله تائالا قۇربانلىق كۈنىنى بۇ ئۈممەت ئۈچۈن ھېيت قىلىپ بەردى. مەن ئۇ كۈندە (قۇربانلىق قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم» دېدى. ئۇ ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەگەر مەندە (سۈتىنى سېغىپ ئىچىش ئۈچۈن) ئارىيەتكە ئالغان چىشى مالدىن باشقىسى بولمىسا، مېنىڭ شۇنى قۇربانلىق قىلىشىم توغرا بولامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياق، ئۇنداق بولسا سەن چېچىڭنى ياسىغىن، تىرناقلىرىڭنى ئالغىن، بۇرۇتىڭنى قىسقارتقىن، قولتۇق ۋە ئەۋرەتلىرىڭنىڭ تۈكلىرىنى تازىلىغىن. مانا بۇ، الله تائالانىڭ دەرگاھىدىكى قوربانلىقىڭنىڭ تولۇقلىمىسىدۇر» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەبۇداۋۇد ۋە نەسەئىمۇ رىۋايەت قىلغان.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ ٱلْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ ٱلْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ ٱلْإِنسَٰنُ مَا لَهَا ﴿٣﴾
يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٦﴾
فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەندە ﴿1﴾. زېمىن (قويىنىدىكى) يۈكلىرىنى (يەنى مەدەنلەر، ئۆتلار، ئۆلۈكلەرنى) چىقارغاندا ﴿2﴾. ئىنسان (يەنى كاپىر) ئۇنىڭغا (يەنى زېمىنغا): «نېمە بولدى؟» دېگەندە ﴿3﴾. بۇ كۈندە زېمىن ئۆزىنىڭ خەۋەرلىرىنى (يەنى ئۇنىڭ ئۈستىدە ئىشلەنگەن ياخشى - يامان ئىشلارنى) مەلۇم قىلىدۇ ﴿4﴾. (ئۇنىڭ مەلۇم قىلىشى) پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئۇنى شۇنداق قىلىشقا ئەمر قىلغانلىقىدىندۇر ﴿5﴾. بۇ كۈندە كىشىلەر قىلغان ئەمەللىرىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرۈش (يەنى نەتىجىسىگە ئېرىشىش) ئۈچۈن توپ - توپ بولۇپ تارىلىپ كېتىدۇ ﴿6﴾. كىمكى زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ ﴿7﴾. كىمكى زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ ﴿8﴾.

قىيامەت كۈنى ۋە ئۇ كۈندە زېمىن ۋە ئىنسانلارنىڭ ئەھۋالىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەندە﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ:زېمىن ئاستى تەرەپتىن ھەركەتلىنىپ كەتكەندە.

﴿زېمىن (قويىنىدىكى) يۈكلىرىنى (يەنى مەدەنلەر، ئۆتلار، ئۆلۈكلەرنى) چىقارغاندا﴾ يەنى زېمىن ئۆز قويىنىدىكى ئۆلۈكلەرنى چىقارغاندا. كۆپلىگەن تەپسىر شۇناس ئالىملار بۇ ئايەتنى شۇنداق تەپسىر قىلغان. بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى ئىنسانلار! پەرۋەردىگارىڭلاردىن (يەنى ئازابىدىن) قورقۇڭلار، قىيامەتنىڭ زىلزىلىسى ھەقىقەتەن چوڭ ئىشتۇر﴾[1] ﴿زېمىن سوزۇلغان، قويىنىدىكى نەرسىلەرنى (يەنى ئۆلۈكلەرنى، مەدەنلەرنى) سىرتقا چىقىرىپ قۇرۇقدىنىپ قالغان﴾[2].

ئىمام مۇسلىم ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «(قىيامەت يېقىنلاشقاندا) زېمىن قويىنىدىكى چوڭ‌دەك - چوڭدەك ئالتۇن - كۈمۈش پارچىلىرىنى چىقىرىدۇ. ئاندىن قاتىل كېلىپ: مەن مۇشۇ نەرسە ئۈچۈن قاتىللىق قىلغان ئىدىم، دەيدۇ. ئۇرۇق - تۇغقاندارچىلىق مۇناسىۋەتنى ئۈزگەن ئادەم كېلىپ: مەن مۇشۇ نەرسە ئۈچۈن ئۇرۇق - تۇغقاندارچىلىق مۇناسىۋەتنى ئۈزگەن ئىدىم، دەيدۇ. ئوغرى كېلىپ: مېنىڭ مۇشۇ نەرسە ئۈچۈن قولۇم كېسىلگەن ئىدى، دەيدۇ. ئۇلار ئۇ نەرسىلەردىن كىچىككىنىمۇ ئالماي تاشلاپ قويىدۇ».

﴿ئىنسان (يەنى كاپىر) ئۇنىڭغا (يەنى زېمىنغا): «نېمە بولدى؟» دېگەندە﴾ يەنى ئىنسان زېمىننىڭ (ئۇنىڭ ئۈستىدە) خاتىرجەم تۇرۇپ ياشىغىلى بولىدىغان ھالىتىدىن ھەرىكەت قىلىپ، ياشىغىلى بولمايدىغان ھالىتىگە كېلىپ قالغانلىقىدىن ھەيران قالغاندا. (يەنى) زېمىنغا بولۇشى شەكسىز بولغان، اللە تائالا زېمىنغا تەييارلىغان تەۋرەشتىن ئىبارەت اللە تائالانىڭ بۇيرۇقى كەلگەندە، زېمىن ئۆز قويىنىدىكى ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكىلەرنىڭ ئۆلۈكلىرىنىڭ ھەممىسىنى چىقىرىپ تاشلىغاندا. ئىنسانلار زېمىننىڭ بۇ ئىشىغا ۋە زېمىننىڭ باشقا بىر زېمىنغا، ئاسمانلارنىڭمۇ باشقا بىر ئاسمانلارغا ئايلىنىپ قالغانلىقىدىن ھەيران قالىدۇ. ئۇلار يېگانە، قۇدرەتلىك اللە نىڭ دەرگاھىدا ھازىر بولىدۇ.

﴿بۇ كۈندە زېمىن ئۆزىنىڭ خەۋەرلىرىنى (يەنى ئۇنىڭ ئۈستىدە ئىشلەنگەن ياخشى - يامان ئىشلارنى) مەلۇم قىلىدۇ﴾ ئىمام ئەھمەد، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلار ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **﴿بۇ كۈندە زېمىن ئۆزىنىڭ**

---

(1) سۈرە ھەج 1 - ئايەت.

(2) سۈرە ئىنشىقاق 3 ـــ 4 - ئايەتلەر.

www.munber.org

خەۋەرلىرىنى (يەنى ئۇنىڭ ئۈستىدە ئىشلەنگەن ياخشى ـ يامان ئىشلارنى) مەلۇم قىلىدۇ﴾ دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ: «ئۇنىڭ خەۋەرلىرىنىڭ قانداق خەۋەر ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟» دېدى. ساھابىلەر: اللّٰه ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياخشى بىلىدۇ، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ خەۋەرلىرى بولسا، زېمىن پۈتكۈل ئەر ـ ئاياللارنىڭ ئۆزىنىڭ ئۈستىدە قىلغان قىلمىشلىرىغا گۇۋاھلىق بېرىپ: بۇ مۇنداق ـ مۇنداق كۈنلەردە مۇنداق ـ مۇنداق ئىشلارنى قىلغان ئىدى، دېيىشىدۇ. مانا بۇ زېمىنىنىڭ خەۋەرلىرىدۇر» دېدى.

﴿**(ئۇنىڭ مەلۇم قىلىشى) پەرۋەردىگارىنىڭ ئۇنى شۇنداق قىلىشقا ئەمر قىلغانلىقىدىندۇر﴾** يەنى اللّٰه تائالا زېمىنغا شۇنداق قىلىشقا رۇخسەت قىلدى. شەيب ئىبنى بەشىر ئىكرىمەدىن ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اللّٰه تائالا زېمىنغا سۆزلىگىن! دېدى. شۇنىڭ بىلەن زېمىن سۆزلىدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىمام قەرەزى: اللّٰه تائالا زېمىننى (ئۆلۈكلەرنى چىقىرىشقا بۇيرىدى) ئىچىلىشقا بۇيرىدى، دېدى.

﴿**بۇ كۈندە كىشىلەر قىلغان ئەمەللىرىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرۈش (يەنى نەتىجىسىگە ئېرىشىش) ئۈچۈن توپ ـ توپ بولۇپ تارىلىپ كېتىدۇ﴾** يەنى كىشىلەر بەزىسى بەختلىك بولغانلاردىن بولۇپ جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن، بەزىلىرى بەتبەخت بولۇپ دوزاخقا كىرىش ئۈچۈن ئايرىلىپ، ھېساب مەيداندىن تۈر ـ تۈرلەرگە بۆلۈنۈپ قايتىپ كېلىدۇ.

زەررىچىلىك ئەمەلنىڭمۇ نەتىجىسىنى كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**كىمكى زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ. كىمكى زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ﴾** ئىمام بۇخارى ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئات ئۈچ تۈرلۈك ئىش ئۈچۈن بېقىلىدۇ. ئات بېقىش بىر ئادەمگە ئەجىر ئېلىپ كېلىدۇ. يەنە بىر ئادەمگە ھاجىتىنى قامدايدىغان مەنپەئەت ئېلىپ كېلىدۇ ۋە يەنە بىر ئادەمگە بولسا گۇناھ ئېلىپ كېلىدۇ. ئات بېقىپ ئەجىرگە ئېرىشىدىغان ئادەم ئېتىنى اللّٰه يولىدا ئۇرۇش قىلىشقا ئاتاپ، ئۇنىڭ ئارغامچىسىنى ئۇزۇن قىلىپ ئوتلاق ياكى چىملىقتا باغلاپ قويىدۇ. ئات ئارغامچىسى يەتكەن يەرگىچە شۇ ئوتلاققا ياكى چىملىققا ئوتلىسا، بۇنىڭ بىلەن ئات ئىگىسىگە ساۋاب يېزىلىپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئات ئارغامچىسىنى ئۈزۈۋېلىپ دۆڭدىن دۆڭگە چېپىپ يۈرسە، ئۇنىڭ چاپقان ئىزلىرى ۋە تېزەكلىرى ئۈچۈنمۇ ئات ئىگىسىگە ساۋاب يېزىلىپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئات بىرەر ئۆستەڭنىڭ يېنىدىن ئۆتۈۋېتىپ ئۇنىڭدىن سۇ ئىچسە، ئات ئىگىسى ئۇنى ئۆستەڭ بويىغا سۇغىرىش ئۈچۈن ئېلىپ بارمىغان بولسىمۇ، بۇنىڭ بىلەن ئات ئىگىسىگە ساۋاب يېزىلىپ تۇرىدۇ. ئەنە شۇلارنىڭ ھەممىسى ئات ئىگىسىگە ئەجىر ئېلىپ كېلىدۇ. بىر ئادەم ئاتنى ئۆز ھاجىتىنى قامداش ۋە موھتاجلىقتىن ساقلىنىش ئۈچۈن باقىدۇ. ئۇ ئات ئۈستىدىكى اللّٰه تائالانىڭ ھەققىنى ئۇنتۇپ قالماي ئادا قىلىدۇ. مۇشۇنداق قىلىش، ئۇ ئادەمگە ھاجىتىنى قامدايدىغان مەنپەئەت ئېلىپ كېلىدۇ. بىر ئادەم ئاتنى رىيا قىلىش، پەخىرلىنىش ۋە كۆز ـ كۆز قىلىش ئۈچۈن باقىدۇ. شۇنىڭغا ئاساسەن ئۇ ئات ئۆز ئىگىسىگە گۇناھ ئېلىپ كېلىدۇ».

ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئېشەك توغرۇلۇق سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «اللّٰه ماڭا ئۇ ھەقتە پۈتۈن مەزمۇننى ئۆز ئىچىگە ئالغان ﴿كىمكى زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ. كىمكى زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ﴾[1] دېگەن تەڭداشسىز بۇ ئايەتتىن باشقا ھېچ نەرسە چۈشۈرمىدى» دېدى.

[1] سۈرە زەلزەلە 7 ــــ 8 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

ئىمام بۇخارى ئەدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە مۇنداق دېيىلگەن: «بىر تال خورمىنىڭ پارچىسىنى (سەدىقە قىلىش) ۋە بىر ئېغىز ياخشى سۆز قىلىش ئارقىلىق بولسىمۇ ئۆزەڭلارنى دوزاختىن قۇتقۇزۇڭلار!»

ئىمام مۇسلىم مۇنداق بىر ھەدىس رىۋايەت قىلىدۇ: «سەن قاچاڭدىن سۇ سوراپ كەلگەن ئادەمنىڭ قاچىسىغا سۇ تۆكۈپ بەرگەن ۋە قېرىندىشىڭغا ئوچۇق چىراي بىلەن ئۇچراشقانچىلىك بىر ياخشى ئىشنى ئاددىي كۆرمىگىن».

ئىمام بوخارى مۇنداق ھەدىس رىۋايەت قىلىدۇ: «ئى مۆمىن ئاياللار جاماسى! قوشنىلىرىڭلارغا قوينىڭ شاخشىقىنى سۇنۇشنى كىچىك چاغلىماڭلار». يەنى بۇ يەردە تاشلىۋېتىلىدىغان شاخشىقىنى دېمەكچىدۇر. يەنە بىر ھەدىستە: «تىلەمچىگە شىراقنىڭ كۆيۈك شاخشىخىنى بەرسەڭلارمۇ بېرىڭلار. (لېكىن) قۇرۇق قايتۇرماڭلار» دەپ كەلگەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ بىر تال ئۈزۈمنى سەدىقە قىلىپ: بۇنىڭدا قانچىلىغان زەررىنىڭ ئېغىرلىقى بار، دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

ئىمام ئەھمەد ئەۋفى ئىبنى ھارىستىن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئى ئائىشە! كىچىك گۇناھلاردىن (ئۇلارنى كىچىك كۆرمەي) ساقلىنىڭ. چۈنكى، ئۇلار (توپلىنىپ - توپلىنىپ) اللہ تائالا تەرىپىدىن سورىلىدىغان دەرىجىدىكى نەرسىگە بېرىپ قالىدۇ، دەيتتى.

ئىمام ئەھمەد ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىچىك گۇناھلاردىن (ئۇلارنى كىچىك كۆرمەي) ساقلىنىڭلار. چۈنكى، ئۇلار (ئۇلارنى قىلىشنى داۋام قىلغان) ئادەم ئۈستىدە توپلىنىدۇ - دە، ھەتتا ئۇ ئادەمنى ھالاك قىلىدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭغا مىسال كەلتۈرۈپ مۇنداق دېدى: «(كىچىك گۇناھلارنىڭ مىسالى خۇددى) بىر تۈزلەڭلىككە چۈشۈپ تاماق قىلىدىغان نەرسىلەرنى چىقارغان، بىرى - بىر تەرەپكە يەنە بىر تەرەپكە ئوتۇن تېرىپ كېلىش ئۈچۈن كەتكەن ۋە ئاخىرىدا بىر دۆۋە ئوتۇن تېرىپ، شۇ ئوتۇنلار بىلەن گۆركىرىتىپ ئوت قالاپ تاماقلىرىنى پىشۇرغان بىر توپ ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ».

اللہ تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە زەلزەلەنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org